

процесу та розвитку учнів, значно розширює можливості педагогів під час навчання, а також активізує батьків у питаннях музичного виховання та розвитку дітей.

Список використаних джерел

1. Столярчук Л. І. Використання комп'ютерних технологій на уроках музики // URL: <http://intkonf.org/stolyarchuk-li-vikoristannya-kompyuternih-tehnologiy-na-urokahmuziki/>.
2. Олексюк О. Музична педагогіка :навч. посібник. Київ, 2006.
3. Корнюхіна А. В. Інноваційні технології в музичній освіті: історико-теоретичний аспект. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 2017. С. 88-96.
4. Мережко Ю. В. Інноваційна діяльність як складова професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Ars musicae: музично-освітологічний дискурс*, 2015.
5. Лобова О. Зміст загальної музичної освіти як фактор формування музичної культури молодших школярів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2017. С. 247-258.

Кухта Алла,
викладачка Машівської дитячої
школи естетичного виховання
(сmt. Машівка)

ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ УЧНІВ

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність використання українського дитячого фольклору в процесі розвитку творчих здібностей молодших учнів, визначено виховне значення та схарактеризовано його жанри.

Ключові слова: дитячий фольклор, учні, розвиток, виховання, творчі здібності, жанри.

Постановка проблеми. Розвиток творчих здібностей є одним з найважливіших чинників музичного виховання особистості. Пошук шляхів ефективного розвитку музичних здібностей молодших учнів спонукає звернутися до досвіду народної педагогіки, до дитячого музичного фольклору, який є випробуваним засобом прилучення дітей до прекрасного, увібравши естетичний, моральний, світоглядний досвід багатьох поколінь. До музичного фольклору, як важливого засобу виховання та навчання дітей, зверталось чимало відомих музикантів і педагогів, сучасних дослідників (В. Верховинець, З. Жофчак, А. Іваницький, М. Леонтович, М. Лисенко, Я. Степовий, К. Стеценко тощо).

Мета статті – обґрунтувати важливість музичного фольклору розвитку творчих здібностей дітей.

Виклад основного матеріалу. Народна практика музичного виховання виробила чимало засобів розширення естетичного і художнього досвіду дітей, пробудження творчих здібностей у різних видах музичної діяльності. Таким засобом виступає насамперед музичний фольклор, який охоплює творчість дорослих для дітей (колискові пісні, пестушки, забавлянки, казки тощо). З часом ці жанри поряд з ігровими та обрядовими піснями перейшли до дитячого репертуару, втративши у творчості дорослих своє первісне значення.

Перша зустріч з піснею починається дуже рано – з маминої колискової. Вхідження дитини у світ через мову пісні має не лише виховне, а й комунікативне значення. Особливо велика тут роль інтонації – як мовної, так і музичної. Доведено, що діти розвиваються швидше, якщо регулярно стимулювати відповідні центри, пов'язані з рухом, який, в свою чергу, впливає на розвиток моторних рефлексів. Великого значення в цьому плані набуває звернення до забавлянок, лічилок, скоромовок.

Коліскові пісні через найближчі до дитини предмети і явища навколишньої дійсності давали їй перші уроки чесності, шанобливого ставлення до праці. Пісня, звернута до дитини, стає художнім втіленням

однієї з найважливіших концепцій народного світогляду – неподільності добра й праці, краси й праці, чесності й праці. Прості та водночас мудрі народні твори не вдаються до прямої дидактики, а через яскраві, колоритні образи малюють захоплюючу, цікаву і навчальну картину.

Спілкування дорослих з малятами за допомогою художнього слова не обмежується колисковими піснями. Одним з видів спілкування стали забавлянки (утішки) – коротенькі пісеньки або віршики, поєднані зі своєрідними вправами і покликані зміцнити дитину фізично, підтримувати радісний, бадьорий настрій. Забавлянки, супроводжувані рухами, не лише розважали дитину, а й розвивали її мову.

Утішки по-різному відкривають перед дитиною світ праці, часом переносячи у забаву окремі її види:

Печу, печу хлібчик

Дітям на обідчик...

Або

Ковальок, ковальок,

Підкуй чобіток...

Заклички та примовки пов'язані з вірою давньої людини в магічну силу слова. Заклички до дощу, сонця, хмар пов'язані із землеробською працею наших далеких предків. Безперечно, заклички змінилися від тих прадавніх часів, але лишилася їхня суть – прохання щоб пішов чи припинився дощ, вийшло сонце чи розійшлися хмари.

У багатьох дитячих колядках і щедрівках величання (на відміну від колядок і щедрівок, виконуваних дорослими) присутній жартівливий відтінок.

З усіх жанрів дитячого фольклору чи не найбільш «дитячим» є прозивалки. Вони будуються в основному двома шляхами – як твердження і як звертання. Прозивалки мають чітку ритмічну будову, чітке римування.

Дитячому фольклору відомі й пародії. Фольклорна пародія відрізняється від літературної тим, що пародіюється не зміст твору, а

використовуються лише його форма та певні ознаки.

Дітям завжди подобалися й скоромовки. Для них така розвага – це розвиток мовного та слухового апарату дитини, який привчається до складних поєднань звуків.

Дитячий фольклор несе різнобічне навантаження. Наукою доведено, що народна творчість є близькою до генетичного коду народу. Через це діти сприймають народну музику легко. Український фольклор є природнім підґрунтям розвитку особистості, він торкає найтонші струни душі – і дитяче серце відгукується на українську народну музику добротою, любов'ю, усвідомленням власної гідності і приналежності до національної культури. Народне музичне мистецтво здатне задовольнити потребу дитини в глибоких враженнях, яскравих образах. Допитливий дитячий розум постійно прагне до контактів: діти спілкуються з дорослими та між собою, пізнаючи світ, вони намагаються відтворити їх на свій лад, згідно з власним їх сприйняттям і розумінням.

Аналіз значної частини дитячого репертуару й дорослого, що виконується для дітей, виявляє, що їх основу складають пісні, побудовані на двох-трьох звуках, що охоплюють інтервал терції чи квати.

Переважна більшість фольклорних дитячих пісень починається з I або III ступенів. Така звукова організація викристалізовувалася впродовж багатьох століть. Є думка, що виховання ладового чуття доцільно починати не зі співу звуків у співвідношенні V–III (як пропонує сучасна методика), а з співвідношення I–III або III–I ступенів мажорного ладу, характерних для дитячих пісень.

Дитячі пісні, як правило, мають чітку ритмічну організацію. Мелодичне наголошення збігається з мовними наголосами й римуванням вірша. Ритмічна організація визначається як акцентами, так і більшими тривалостями. На перших етапах, працюючи над метроритмічними вправами, слід орієнтуватися на ритміку слова. І тут на допомогу вчителя прийдуть дитячі заклички, лічилки, дражнилки, скоромовки, примовки, потішки,

забавлянки, колискові пісні. Близькі дитячому сприйманню пісні, що побудовані на кількох звуках, у цьому розумінні мають велике значення, оскільки дітям не потрібно тримати в пам'яті розгалужену мелодію і складний текст. Вони охоче виконують ці пісні, отримуючи не тільки емоційне задоволення – у них виховується почуття метроритму. Завдання вчителя – знайти такі приклади, які б відповідали віку дитини та їх музичному розвитку.

Український педагог та композитор В. Верховинець взяв за основу методики творчого розвитку саме музичну ігрову діяльність. Він довів, що найміцнішим фундаментом для творчого розвитку дитини є забави з використанням дитячого музичного фольклору. Дитячі музичні забави з фольклорної скарбниці – це переважно інсценівки дитячих пісень, народні ігри. Завдяки тому, що вони тотожні світу, у якому живе дитина, почуттям, які вона переживає, у процесі гри створюється атмосфера психологічного комфорту, відбувається спілкування на рівні емоційно-духовних зв'язків.

Розвитку музичних здібностей можуть сприяти різноманітні види музичної діяльності. Їх використання на уроці дає змогу розвивати усі складові частини музикальності: почуття ритму, відчуття ладу (хоровий спів, сольний) та музично-слухові уявлення. Розучування пісні, в основі якої лежить мажорний тризвук, дає можливість дітям інтуїтивно відчутти лад, стійкість і нестійкість ступенів мелодії. У невимушеній формі діти повторюють одну й ту саму мелодію, щоразу передаючи інше емоційне забарвлення. Важливе місце тут займають рухи, пов'язані зі співом. Вони повинні виконуватись у певному темпі й ритмі, виявляючи творчу фантазію учня. Момент гри можна назвати музично-ритмічною імпровізацією, що дає можливість дітям розкрити свої здібності.

Наступним важливим моментом музичних ігор є їх спрямованість на розвиток музично-слухових уявлень. Кожна гра – це спілкування у широкому розумінні цього слова, яка сприяє розвитку творчих здібностей учнів. Проведений аналіз дає підставу для висновку про необхідність значно

ширшого використання дитячих ігор для розвитку музичних здібностей дітей.

Фольклорні твори є цікавими, привабливими для дітей через простоту мелодій, зрозумілість співочих інтонацій та багатство палітри настроїв. Сприймаючи образ, діти додають до них щось власне – вигадане, вимріяне, переживають і роблять творчий крок до розвитку особистості.

Важливим моментом дитячої гри є справедливий розподіл ролей серед учасників. У дітей для цього існують різні способи: вимірювання на палиці, вимазування крейдою чи сажею пальця і згадування його в стуленій у кулак руці тощо. Поділ учасників відбувався за допомогою жеребкових примовок. Але найпоширенішим способом розподілу ролей у грі є лічилки. В основі багатьох із них лежить прихована лічба, часто у вигляді переінакшених числівникових форм.

Розвиваючись, лічилки поповнювалися новими художніми елементами, зокрема іноземними словами, які, потрапляючи в нове середовище, викривлялися виконавцями так, що на сьогодні про походження багатьох з них можна говорити лише гіпотетично. Чимало лічилок, що складаються із, здавалося б, цілком зрозумілих слів, теж не мають ясного змісту. Але це не зважає їх популярності у дітей, які люблять деяку загадковість і яких приваблюють яскраві, незвичайні співзвуччя.

Дитячий фольклор як невід'ємна частина народної педагогіки протягом століть формував естетичні смаки дитини, становлячи морально-етичну основу розвитку особистості. У традиціях народного виховання його твори сприяли фізичному і моральному здоров'ю дитини, розвитку її розумових здібностей, підготовці до суспільно-корисної діяльності. Художнє слово, водночас із живими спостереженнями, збагачувало знання про навколишній світ, вчило доброти й співчуття, допомагало самоствердженню. І переживши віки, ці твори як безцінне багатство передаються новим і новим поколінням.

Висновки. Музичні заняття повинні ґрунтуватись на дитячому музичному фольклорі, який увібрав глибинний досвід багатьох поколінь і є

неоціненним загальнолюдським надбанням. Головне, що на таких уроках діти візьмуть у спадок основу основ нашого буття – духовність людини, духовність поколінь, духовність цілого народу. А уроки духовності – найголовніші, на них музика займає важливе місце.

Список використаних джерел

1. Довженок Г. Український дитячий фольклор (віршовані жанри). Київ, 1981.
2. Довженок Г. Українські народні колискові пісні та забавлянки. *Дитячий фольклор*. Київ, 1984.
3. Кучеренко М. Виявити обдарованість. *Музичний керівник*. Київ : МЦФЕР Україна, № 2, 2018.
4. Осипець Р. Українська пісня – основа музичного виховання. *Мистецтво та освіта*. № 4, 2003.

Кучер Тетяна,
викладачка I категорії
Полтавської дитячої музичної
школи №1 ім. П. Майбороди (м. Полтава)

ВПЛИВ МУЗИКИ НА ПСИХОЛОГІЧНУ СФЕРУ ОСОБИСТОСТІ

***Анотація:** У цій статті розглянуто цікаві факти, що стосуються впливу музики на людський мозок та поведінку, формування особистості, її психологічного досвіду, розкрито різні аспекти дії музики на емоції, пам'ять, концентрацію уваги, соціальні взаємодії.*

***Ключові слова:** музика, психологія, особистість, вплив, емоції, пам'ять, концентрація, терапія.*

***Постановка проблеми.** Музика – це мова душі. Протягом тисячоліть люди створювали пісні та симфонії, які заворожували, надихали та гіпнотизували. Наша історія та культура тісно переплетені з музичними нотами. Не дивно, що музика глибоко впливає на людський розум, допомагає*